

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 195/2020-9

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 26. mája 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a zo sudcov Libora Duľu a Ladislava Duditsša (sudca spravodajca) predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť [REDAKČNÝ ZNAČENIE] [REDAKČNÝ ZNAČENIE] [REDAKČNÝ ZNAČENIE] [REDAKČNÝ ZNAČENIE], zastúpeného advokátkou JUDr. Sabínou Hodoňovou, PhD., ADVOKÁTSKA KANCELÁRIA BEDNÁŘOVÁ & HODOŇOVÁ, Mariánske námestie 31, Žilina, vo veci namietaného porušenia jeho základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 ECdo 25/2018 z 29. novembra 2018, ako aj postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu, a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť [REDAKČNÝ ZNAČENIE] o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Obsah ústavnej sťažnosti, skutkový stav a sťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 6. marca 2019 doručená ústavná sťažnosť [REDAKČNÝ ZNAČENIE] [REDAKČNÝ ZNAČENIE] (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia jeho základných práv

podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 2 ECdo 25/2018 z 29. novembra 2018 (ďalej len „napadnuté uznesenie“), ako aj postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že proti sťažovateľovi ako povinnému je vedená exekúcia o vymoženie výživného. Sťažovateľ podal námietky proti exekúcii, ktoré boli uznesením Okresného súdu Čadca (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 5 Er 257/2007 zo 6. marca 2009 právoplatne zamietnuté. Sťažovateľ podal proti uzneseniu okresného súdu 31. mája 2019 dovolanie, pričom v jeho doplnení požiadal o oslobodenie od platenia súdnych poplatkov a o ustanovenie právneho zástupcu pre dovolacie konanie.

3. Uznesením okresného súdu sp. zn. 5 Er 257/2007 z 2. novembra 2009 nebolo sťažovateľovi priznané oslobodenie od platenia súdnych poplatkov a zároveň bola zamietnutá jeho žiadosť o ustanovenie zástupcu z radov advokátov. Okresný súd dospel k záveru, že sťažovateľ svoje tvrdenia o majetkových pomeroch ničím nepreukázal, pričom okresný súd zistil, že sťažovateľ je vlastníkom viacerých nehnuteľností. U sťažovateľa išlo podľa názoru okresného súdu o zrejme bezúspešné uplatňovanie práva, keď napriek výzve neopravil svoje dovolanie, ktoré nespĺňa zákonom ustanovené náležitosti, a toto dovolanie navyše podal proti rozhodnutiu okresného súdu, proti ktorému dovolanie nie je prípustné. Keďže sťažovateľ nespĺňal podmienky na oslobodenie od platenia súdnych poplatkov, musela byť zamietnutá aj jeho žiadosť o ustanovenie zástupcu z radov advokátov pre dovolacie konanie.

4. Sťažovateľ podal odvolanie proti označenému uzneseniu okresného súdu, ktoré Krajský súd v Žiline (ďalej len „krajský súd“) uznesením sp. zn. 10 CoE 30/2010 z 24. júna 2010 potvrdil, keď sa stotožnil so záverom okresného súdu o nedostatočnom preukázaní majetkových pomerov a so záverom o zrejme bezúspešnom uplatňovaní práva. Sťažovateľ podal proti označenému uzneseniu krajského súdu dovolanie, ktoré bolo napadnutým uznesením najvyššieho odmietnuté, pretože sťažovateľ nebol v dovolacom konaní právne zastúpený.

5. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti okrem iného uviedol, že „... požiadal súd o ustanovenia zástupcu z radov advokátov v čase, keď bolo v právomoci súdu o takomto ustanovení rozhodovať. Zákon následne rozšíril možnosť súdu ustanoviť za zástupcu nielen advokáta ale aj Centrum právnej pomoci. V zmysle prechodných ustanovení k ďalšej zmene OSP sa konania, v ktorých súd za zástupcu ustanovil advokáta, mali dokončiť podľa doterajších predpisov a hoci zákon sa výslovne vzťahuje na konania, v ktorých súd ustanovil za zástupcu advokáta, z takého postupu logicky nemožno vylúčiť prípady, v ktorých súd žiadosti o ustanovenie advokáta nevyhovел, pretože by tým takému účastníkovi konania uprel právo na prístup k súdu a znemožnil prieskum rozhodnutia o zamietnutí žiadosti, čo nebolo a ani nemohlo byť úmyslom zákonodarcu. Nový CSP túto otázku vôbec nerieši. Jediný predpis, ktorý sa venuje prieskumu rozhodnutia, ktorým žiadateľovi nebol ustanovený zástupca z radov advokátov je SSP, ktorý výslovne umožňuje konanie o žalobe týkajúcej sa prieskumu rozhodnutia o ustanovení/neustanovení zástupcu z radov advokátov aj bez zastúpenia advokátom, čo bezpochyby vyplýva z logiky takého konania, pretože sa účastník konania bráni proti tomu, že mu nebol ustanovený kvalifikovaný zástupca, hoci ho na obranu svojich práv potrebuje. Skutočnosť, že exekučné konanie vedené proti sťažovateľovi na základe exekučného titulu, ktorým je rozsudok Okresného súdu Čadca sp. zn.: 5P 128/2002 za obdobie po 9. marci 2004 je nezákonné, je zrejmé. V prípade sťažovateľa tak nemožno hovoriť o bezúspešnom bránení jeho práv. Jedinou prekážkou v prípade sťažovateľa je absencia zastúpenia sťažovateľa v konaní pred dovolacím súdom, hoci predmetom takého konania bolo práve ustanovenie zástupcu z radov advokátov.“.

6. Na základe uvedeného sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„1. Právo [REDAKOVANÉ] podľa článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a článku 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky v konaní vedenom na Najvyššom súde Slovenskej republiky pod sp. zn.: 2 ECdo 25/2018 zo dňa 29. novembra 2018 porušené bolo.

2. [REDAKOVANÉ] priznáva finančné zadosťučinenie vo výške 5 000,- EUR, ktoré mu je Najvyšší súd Slovenskej republiky povinný zaplatiť do 2 mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. *Okresný súd Čadca je povinný uhradiť [REDAKOVANÉ] trovy konania vo výške 346,26 EUR do 2 mesiacov od doručenia tohto nálezu na účet jeho právneho zástupcu.*“

7. Ústavná sťažnosť po jej doručení ústavnému súdu nebola pridelená sudcovi spravodajcovi. Plénum ústavného súdu prijalo 16. októbra 2019 Dodatok č. 1 k Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 26. apríla 2019 do 31. decembra 2019 (ďalej len „rozvrh práce“). Podľa čl. X bodu 5 rozvrhu práce veci, ktoré neboli v období od 17. februára 2019 do 16. októbra 2019 pridelené sudcom spravodajcom, boli prerozdelené náhodným výberom pomocou technických a programových prostriedkov medzi sudcov menovaných do funkcie 10. októbra 2019. Ústavná sťažnosť bola pridelená sudcovi spravodajcovi Ladislavovi Duditšovi a v zmysle čl. II bodu 3 rozvrhu práce bola prejednaná vo IV. senáte ústavného súdu, ktorý pracuje v zložení Miroslav Duriš (predseda senátu), Libor Duľa a Ladislav Duditš (členovia senátu).

II.

Relevantná právna úprava

8. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

9. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

10. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto zákonom je s účinnosťou od 1. marca 2019 zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej

republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

11. Podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak.

12. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

- a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,
- b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,
- c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,
- d) ktorý je neprípustný,
- e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,
- f) ktorý je podaný oneskorene,
- g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

13. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

14. Podľa čl. 47 ods. 2 ústavy každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom.

III.

Posúdenie vecí ústavným súdom

15. V súlade s konštantnou judikatúrou ústavného súdu o zjavne neopodstatnenú ústavnú sťažnosť ide vtedy, ak ústavný súd pri jej predbežnom prerokovaní nezistí žiadnu

možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie. V zmysle konštantnej judikatúry ústavného súdu je dôvodom na odmietnutie ústavnej sťažnosti pre jej zjavnú neopodstatnenosť aj absencia priamej súvislosti medzi označeným základným právom alebo slobodou na jednej strane a namietaným konaním alebo iným zásahom do takéhoto práva alebo slobody na strane druhej. Za dôvody zjavnej neopodstatnenosti ústavnej sťažnosti treba v zmysle judikatúry (napr. IV. ÚS 62/08, IV. ÚS 211/08, II. ÚS 640/2016) považovať aj konkrétne okolnosti prípadu, predovšetkým intenzitu pochybení, resp. nedostatkov v činnosti alebo rozhodovaní dotknutého súdu a ich ústavnoprávny rozmer a únosnosť z hľadiska požiadaviek na ochranu práv, ktorých porušenie sa namieta, vrátane posúdenia, či tieto pochybenia, resp. nedostatky reálne spôsobili alebo mohli spôsobiť sťažovateľovi ujmu na jeho ústavou zaručených právach.

16. Súčasťou stabilizovanej judikatúry ústavného súdu je aj doktrína možných zásahov ústavného súdu do rozhodovacej činnosti všeobecných súdov vo veciach patriacich do ich právomoci. Ústavný súd predovšetkým pripomína, že je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy). Vo vzťahu k všeobecným súdom nie je prieskumným súdom ani riadnou či mimoriadnou opravnou inštanciou (m. m. I. ÚS 19/02, I. ÚS 31/05) a nemá zásadne ani oprávnenie preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil (m. m. II. ÚS 21/96, II. ÚS 134/09). Do sféry pôsobnosti všeobecných súdov môže ústavný súd zasiahnuť len vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne nedôvodné alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by malo za následok porušenie niektorého základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02 atď.).

17. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obdobne aj práva zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach

zákonov, ktorú tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonáva (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy). Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon (IV. ÚS 77/02).

18. Súčasťou obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je aj právo účastníka konania na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia (napr. II. ÚS 209/04, III. ÚS 95/06, III. ÚS 206/07), t. j. na také odôvodnenie, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu.

19. Ústavný súd v prvom rade konštatuje, že ústavná sťažnosť sťažovateľa, aj keď tento je v konaní pred ústavným súdom kvalifikovane právne zastúpený, pôsobí zmätočne, pričom z nej nie je zrejmé, ktoré právne závery vyjadrené (priamo) v napadnutom uznesení najvyššieho súdu sťažovateľ v skutočnosti napáda a z akých (konkrétnych) dôvodov.

20. Ústavný súd sa oboznámil s napadnutým uznesením vrátane sťažovateľom prezentovaných nosných úvah, aby posúdil zlučiteľnosť jeho obsahu s limitmi v bode 1 označených článkov ústavy, ktorých porušenie sa namieta.

21. Ústavný súd poukazuje na relevantnú časť odôvodnenia napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, v rámci ktorého bolo konštatované:

«3. Okresný súd Čadca vyzval dovolateľa, aby v lehote 10 dní odstránil vady svojho dovolania tak, že doplní dovolanie o náležitosti uvedené v § 42 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku (účinného do 30. júna 2016, ďalej len „O.s.p.“) a predloží súdu plnomocenstvo, ktoré udelil advokátovi na jeho zastupovanie v dovolacom konaní. Zároveň ho poučil o možnosti obrátiť sa v zmysle § 30 O.s.p. o práve obrátiť sa so svojou žiadosťou o právnu pomoc na Centrum právnej pomoci a o následkoch neodstránenia vád dovolania. Uvedenú

výzvu prevzal dovolateľ 28. februára 2011. V odpovedi na výzvu súdu prvej inštancie uviedol, že žiada Najvyšší súd Slovenskej republiky o ustanovenie obhajcu.

4. Po vrátení veci Najvyšším súdom Slovenskej republiky, súd prvej inštancie opätovne vyzval dovolateľa na odstránenie väd dovolania v zmysle § 241 ods. 1 O.s.p. Dovolateľ plnú moc udelenú advokátovi na jeho zastupovanie v dovolacom konaní nepredložil. Súd prvej inštancie pred predložením veci na Najvyšší súd Slovenskej republiky dopytom na príslušné Centrum právnej pomoci zistil, že Centrum právnej pomoci nepriznalo dovolateľovi nárok na poskytnutie právnej pomoci v tejto veci...

9. Vzhľadom k tomu, že dovolateľ nie je v dovolacom konaní zastúpený v zmysle ustanovenia § 241 ods. 1 O.s.p. (rovnako aj § 429 ods. 1 veta prvá CSP), hoci bol na odstránenie tohto procesného nedostatku vyzvaný a nie sú splnené ani podmienky ustanovenia § 429 ods. 2 CSP, najvyšší súd dovolanie povinného odmietol podľa § 447 písm. e/ CSP pre nesplnenie podmienky dovolacieho konania spočívajúcej v nedostatku právneho zastúpenia bez toho, aby sa zaoberal vecnou správnosťou napadnutého rozhodnutia.»

22. Ústavný súd ustálil, že sťažovateľ v zásade vyjadruje nesúhlas s tým, že v dovolacom konaní bolo ním podané dovolanie odmietnuté z dôvodu, že nebol právne zastúpený. Tvrdí, že najvyšší súd mal v jeho prípade primerane použiť zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Správny súdny poriadok“), podľa ktorého žalobca nemusí byť v správnom konaní právne zastúpený, ak je žalovaným Centrum právnej pomoci [§ 49 ods. 2 písm. d)].

23. Z odôvodnenia napadnutého uznesenia najvyššieho súdu vyplýva, že sťažovateľ v konaní pred najvyšším súdom nepredložil plnú moc udelenú advokátovi a že Centrum právnej pomoci mu v tomto dovolacom konaní nepriznalo nárok na poskytnutie právnej pomoci. Sťažovateľ tak v konaní, v ktorom sa obligatórne vyžaduje právne zastúpenie, nebol právne zastúpený. Ústavný súd po preskúmaní napadnutého uznesenia, ako i rozhodnutí okresného súdu a krajského súdu, na ktoré napadnuté uznesenie nadväzuje, preto konštatuje, že sťažovateľovi v okolnostiach tejto veci nebolo odopreté jeho právo na prístup k súdu a ani jeho právo na právnu pomoc v konaní.

24. Ako aj Európsky súd pre ľudské práva judikuje, právo na prístup k súdu nie je absolútne a môže podliehať určitým obmedzeniam, ktoré sú implicitne prípustné (napr. rozsudok vo veci Golder proti Spojenému kráľovstvu z 21. 2. 1975, sťažnosť č. 4451/70, bod 38; rozsudok Veľkej komory vo veci Stanev proti Bulharsku zo 17. 1. 2012, sťažnosť č. 36760/06, bod 230; tiež IV. ÚS 431/2018). Uvedené platí aj vo vzťahu k povinnosti povinného právneho zastúpenia (rozsudok vo veci R. P. a ďalší proti Spojenému kráľovstvu z 9. 10. 2012, sťažnosť č. 38245/08, body 63 až 67). Z pohľadu práva na prístup k súdu je akceptovateľné stanoviť určité podmienky na poskytovanie právnej pomoci, a to okrem iného vzhľadom na finančnú situáciu strany v spore alebo na jej vyhliadky na úspech v konaní (pozri rozhodnutie o prijateľnosti vo veci Munro proti Spojenému kráľovstvu zo 14. 7. 1987, sťažnosť č. 10594/83). Navyše nie je povinnosťou štátu usilovať sa za pomoci verejných prostriedkov zabezpečiť úplnú rovnosť zbraní, a to pod podmienkou, že každá zo strán má primeranú možnosť prezentovať svoju vec za podmienok, ktoré ju nestavajú do podstatnej nevýhody zoči-voči druhej strane (rozsudok vo veci McVicar proti Spojenému kráľovstvu zo 7. 5. 2002, sťažnosť č. 46311/99, body 51 a 62).

25. Ústavný súd ďalej dáva do pozornosti sťažovateľa, že ani základné právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi podľa čl. 47 ods. 2 ústavy nie je absolútne, ale odkazuje na podmienky ustanovené zákonom. Ústavou predpokladané a zákonom ustanovené obmedzenia označených základných práv boli sťažovateľovi dostatočným a zrozumiteľným spôsobom vysvetlené na dvoch úrovniach súdnictva, a to na okresnom súde a krajskom súde, ktoré mali plnú jurisdikciu preskúmať sťažovateľove tvrdenia (porovnaj rozsudok Veľkej komory vo veci Zubac proti Chorvátsku z 5. 4. 2018, sťažnosť č. 40160/12, bod 108).

26. Vzhľadom na uvedené obmedzenie práva na prístup k súdu, resp. práva na právnu pomoc nemožno v okolnostiach tejto veci považovať za také, ktoré by v konečnom dôsledku mohlo viesť k záveru ústavného súdu o porušení sťažovateľom označených práv napadnutým uznesením najvyššieho súdu, ako i postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu.

27. Na tomto závere nemôže nič zmeniť ani argumentácia sťažovateľa Správnym súdnym poriadkom, keďže jeho právna vec bola rozhodovaná podľa zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov. Navyše sťažovateľom označené ustanovenie Správneho súdneho poriadku sa vzťahuje iba na konania, v ktorých je žalovaným Centrum právnej pomoci, o čo v danej právnej veci zjavne nejde.

28. Z uvedených dôvodov ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa pri predbežnom prerokovaní odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

29. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti bolo už bez právneho významu zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľa obsiahnutými v petite ústavnej sťažnosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. mája 2020

Miroslav Duriš
predseda senátu